۲۰۱۹/۰۸/۱۳

نظرمحمد مطمئن
ليکوال او شنناند

افغان سوله او د سيمې هيوادو ناغيرې

د طالبانو او امريکا تر منځ د سولې خبرې وروستي پړاو ته نږدې شوې، داسې تمې وې چې د اتم پړاو په وروستيو کې به د طالبانو او امريکا ترمنځ تړون لاسليک او بيا به په رسمي توګه د روسيې او چين هيوادونو له خوا د تړون د بنه پلي کېدو د تضمين اړوند نړيواله غونډه جوړيږي، د ملګرو ملتونو او اسلامي همکاريو سازمان نړيوالې اداري به هم شتون لري، له دې سره سره به له قطر هيواد سربيره د پاکستان او ايران استازي هم د تړون پر مهال موجود وي، او هغوی به هم د شاهدانو او يا ناظرينو رول لري، او له ياد تړون څخه به په نړيواله او د سيمې په کچه ملاتړ کيږي.
چينايي چارواکي؛ چې په هيواد کې يې له ګڼ شمير چينايي مسلمانانو سره د بد چلند په اړه راپورونه ورکول کيږي، کيدای شي انديښنه ولري چې د طالبانو واک ته رسيدو سره به يغور مسلمانان هم د چين دغه ډول له کرکې ډک چلند له امله غبرګون وښيي. ولې ښکاري چې بيا هم چين چمتو دی چې د امريکا او طالبانو ترمنځ د سولې تړون د پلي کېدو لپاره د تضمين کوونکي هيواد په توګه رول ولوبوي.
روسيه چې لا هم په افغانستان کې د داسې نظام پلوی ده چې په راتلونکي کې د دوی ګټې هم په سيمه او افغانستان کې خوندي وي، پرته له شکه د طالبانو اړوند به يې ټولې انديښنې له منځه نه وي وړل شوې، ولی اوس مهال روسيه ښه ګڼي چې د افغانستان د نظام چارې طالبانو ته وسپارل شي، او د سولې تړون د تضمين کوونکي هيواد رول ته چمتو دي.

پاکستان امتياز غواړي:

پاکستان هيواد چې هر وخت يې غوښتې او غواړي چې د افغانستان له جګړې او سولې څخه امتياز تر لاسه کړي، اوس مهال چې د طالبانو او امريکا ترمنځ مخامخ خبرو کې څنډې ته پاتې شوی، هغوی کيدای شي چمتو به نه و چې د طالبانو او امريکا ترمنځ د سولې تړون لاسليک مراسمو کې برخه واخلي، ځکه د پاکستان لومړي وزير په سپينه مانۍ کې له ټرمپ سره د ليدنې پر مهال ويلي و چې طالبان به وهڅوي چې له افغان حکومت سره مخامخ خبرو ته کيني او له طالبانو سره د افغان – امريکايي پوهنتون دوه بندي استادانو په خوشې کولو کې به هم مرسته وکړي.
تر دې مهال چې د طالبان او امريکا ترمنځ د اتم پړاو خبرې پای ته رسيدلې، له عمران خان سره طالبانو نه و کتلي. همدارنګه د کشمير مسئله هم د پاکستان لخوا د افغانستان مسئلې پورې تړل کيږي، چې دا د پاکستان ناسم او ناکاره سياست دی، ځکه په افغانستان کې د جګړې اوږدېدل د هند په ګټه او د پاکستان په زيان ده.

ايران د ګډ حکومت او ټاکنو ملاتړ کوي:

ايران چې اوس مهال يې د افغانستان د ګډ حکومت سره اړيکې ډيرې نږدې شوې، هغوی ټينګار کوي چې د سولې مذاکراتو کې محوري رول بايد افغان حکومت ولري، له همدې امله ده چې اوس مهال ايران د افغانستان د راتلونکو ولسمشريزو ټاکنو ننګه کوي، او د امريکا – طالبانو د سولې تړون پلوي نه کوي، ايران فکر کوي که د طالبانو او امريکا ترمنځ سوله وشي، نو بيا به د امريکا لخوا ايران ضد کړنو ته لا ډيره زمينه برابره شي.
ايران په تيرو څو مياشتو کې ډيره هڅه وکړه چې طالبان وهڅوي چې له افغان حکومت سره مخامخ خبرې وکړي، ولې طالبانو ونه منله. ايران د همداسې سولې خبرو بې خونده تجربه د استاد رباني د حکومت پر مهال د تاجکستان د اسلامي نهضت (عبدالله نوري) او تاجکستان حکومت ترمنځ هم لري، چې پايله کې يې د تاجکستان اسلامي نهضت په بشپړه توګه له منځه ولاړې او د تاجکستان لپاره ايران او د هغه وخت افغان حکومت لوی خدمت وکړ.
ايران هم په افغانستان کې د خپلو ګټو پر بناء تګلاره جوړوي، د هلمند سيند اوبه، د اهل تشيع مذهب اړوند به تيرو ۱۸ کلونو کې لاسته راوړنې، او دا رنګه له طالبانو سره مذهبي توپير هغه څه دي چې ايران په افغانستان کې د طالبانو ته د ډير واک په لرلو کې انديښنې لري.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

ولي هند د افغان سولې مخالفت کوي؟

د هند اوسنی اداره په خپل ټول توان په افغانستان کې د سولې مخالفت کوي، هغوی غواړي چې دلته جګړه دوام وکړي، د ځينو افغان سياستوالو له نظره دوه لامله يې کيدای شي:

لومړی: هند لا هم انديښنه لري چي کيدای شي پاکستان پر طالبانو زيات نفوذ ولري، که طالبان واک ته رسيږي، نو په افغانستان کې به د هند ګټې له ننګونو سره مخ کيږي، له تيرو ۲۶ کلونو راهيسي هند په همدې ناسم فکر او د طالبانو اړوند يې تګلاره له بدبيني او بې ځايه انديښني ډکه ده.

دوهم: هند ځکه په افغانستان کې د جګړې پلوي دی، دوی فکر کوي که په افغانستان کې سوله او امن راشي، نو ډيری اسلامپال جنګيالي به د کشمير لورته ولاړ شي، له کشميري مجاهدينو سره به يوځای او د هند په ضد به جګړې کوي، ښه ګڼي چي اسلام پاله جنګيالي د کشمير پر ځای په افغانستان کې مصروف وساتل شي.

له همدې امله ده چي هند په خپله هند - افغان تګلاره کې د خپلو ګټو ساتلو لپاره د پاکستان په نسبت عميق سوچ کړی، ځکه خو موږ مخکې وويل چي افغانستان کې سوله د پاکستان په ګټه هم ده، ولي پاکستان لا هم لا زيات امتيازات غواړي.

پاکستان ځيني امتيازات هضمول غواړي:

ځيني سياستوال فکر کوي چي پاکستان به افغان سولي کي د هغه امتيازاتو د هضم کېدو فکر کي وي چي د حامد کرزي د حکومت پرمهال او بيا د ګډ حکومت لخوا دوی ته په تير ۵ کلونو کي ورکول شوي، مثلا پر ډيورنډ ليکه د اغزن تار غځول، په تورخم دراوزې باندي موانع، د کندهار سپين بولدک او شورابک ولسواليو، د ننګرهار د ګوشتي ولسوالي، د خوست د ګربزو ولسوالي او کونړ ځينو سيمو کي د پاکستاني پوځيانو لخوا د افغان خاورې لاندي کول.

د سولې تړون ځنډ د چا په ګټه دی؟

که له امريکا سره د سولې تړون نور هم وځنډيږي، د دې امکان شته چي ولسمشريزې ټاکني وشي، خو پايلي به يې جنجالي او د بيا ځل ګډ حکومت امکان به هم تر ډيره نه وي، ولي اوس مهال د امريکا د بهرنيو چارو وزارت تګلاره داده چي ولسمشريزې ټاکني ونه شي، خو ممکن د پنټاګون او سي آی ای تګلاره دا نه وي

کيدای شي د ټرمپ اداره د امريکايي پوځيانو ژر وتل غواړي، خو په امريکا کې هم پريکړه د يو شخص او يوې ادارې لخوا نه کيږي، له همدې امله ده چي خليلزاد بيړه لري، خو د امريکا نظامي او استخباراتي اداري ممکن هڅه کوي چي له طالبانو سره د سولې تړون ژر ونه شي.

داسي فکر کيږي چي که د سولې تړون نهايي کيږي او يا هم ځنډول کيږي، پر طالبانو به يې تاثير نه وي، بلکې په دواړو حالتو کې طالبان ګټه کوي، ځکه خو لويديځي او امريکايي رسنی هم راپورونه ورکوي چي طالبان بيړه نه لري.

که د سولې تړون لاسليک له ځنډ سره مخ کيږي، تر ډيره بريده د پرې ګوته د امريکا او افغان ولس لخوا د امريکا دولت ته نيول کيږي، همدارنګه له طالبانو سره د امريکا د سولې تړون اړوند افغان حکومت هم پر امريکا نيوکې کوي، له همدې امله ده چي بيا هم د سولې د تړون اړوند ډير فشار به امريکا ته متوجه وي، نه طالب ته.

طالب په زور که سوله راځي:

لويديځوال پوهيږي او وايي که له طالبانو سره سوله وشي او په سولئيز ډول کابل ته راشي، نو د ۱۸کلنو په جريان کي ډير پرسول شوې او شتمن شوې به په امن کي وي، د دوی شتمنی به هم خوندي وي، خو که طالبان په زور کابل ته راځي بيا به د امريکا پلو افغان چارواکو هر څه له خطر سره مخ وي، ولي لا هم زموږ ځيني افغان سياستوال دغه باريکي نه حس کوي، او له طالبانو سره د سولې د تړون مخالفت کوي،زما د معلوماتو له مخې، د ګډ حکومت مشران، ځيني پخواني جهادي رهبران، حامد کرزی او ځيني مطرح سياستوال له طالبانو سره د امريکا د سولې تړون اړوند انديښني لري، ولي په ټوله کې د پخوانی شمال ټلوالي مطرح سياسي اشخاصو بيا خپلې انديښنې کيدای شي له طالبانو سره شريکې کړي وي او هغوی د امريکا او طالبانو ترمنځ د سولې تړون اړوند زياتي انديښني نه لري.

کومې انديښنې؟

ځيني نور مسايل دي چي خلک غواړي په اړه يې پوه شي، ډيری ولسي خلک په دې نظر دي که طالبان د اوسنيو چارواکو سره په حکومت کې په يو شکل د اشکالو شريک شي، دا چي ولس له پخوانيو او اوسنيو چارواکو ښې خاطرې نه لري، نو ولس به د طالبانو په اړه هم بدګمانه شي، او دا رنګه د موقت حکومت خبره کيږي، چي کيدای شي موقت اداره به ډير واک او کنټرول ونه لري، او بيا به هم ګډوډې روانه وي.

بله خبره د اوربند ده، پخوا داسي فکر کيدی چي د طالبانو او امريکا تر منځ د سولې تړون لاسليک شي، طالبان به له افغان حکوت او افغان سياستوالو سره سمدستي خبرې پيل او په ټول هيواد کي به اوربند اعلان شي، اوس ښکاري چي طالبان به لومړي جز ته چمتو وي، ولی چي ځان ګټونکي ګڼي، دوېم جز (اوربند) ممکن سمدستي اعلان نه کړي، کيدای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په ځير و لولئ

شي له افغان سياستوالو + حکومت سره د خبرو پر مهال به طالبان پر دوو مسئلو له دوی سره بحث او بالاخره ممکن توافق ته رسېدل غواړي:
١ – د راتلونکي نظام بڼه او د حکومت نوم، د واکونه ويش
٢ – د شرايطو په نظر کي نيولو سره اوربند
بله انديښنه د بهرنيو ځواکونو له وتلو وروسته په افغانستان کي د امريکا استخباراتي فعاليت اړوند ده، زما په اند چي طالبان دې مسئلې ته متوجه دي، او کيدای شي په اتم پړاو کي پر دي باندي بحث شوی وي، زه باوري يم چي د امريکا / ناټو پوځيانو تر وتلو وروسته به امريکا او ناټو په افغانستان کي استخباراتي او نظامي فعاليت تر هيڅ يو نوم لاندي ونه لري.
د نيوزويک ورځپاڼي وروستی راپور چي امريکايي پوځيان به پر طالبانو حملي نه کوي، د افغان امنيتي ځواکونو روزنه به دروي، داسي ښکاري چي امريکا غواړي افغان حکومت باندي د سولې برخه کي فشار راوړي، او حکومت ته وښيي چي د جګړې پر ځای سولې ته چمتو و اوسي.
کوم فشارونه شتوني دي:
که طالبان خپلو سياسي هڅو او بهرنيو هيوادونو ته سفرونو ته دوام ورکړي، دا پر افغان حکومت فشار دی، او دارنګه که حکومت نظامي تګلارې ته ترجيح ورکوي، نو پرته له شکه چي ولس به لا زياته فاصله ور سره نيسي.
اوس چي ايران کرار کرار د سولې مخالف جهت کي ځای نيسي، او بل خوا سعودي عربستان په لومړي ځل په تيرو ١٨ کلونو کي غير مستقيم له طالبانو سره د اړيکو رغولو هڅي پيل کړي، همدا يو فشار کيدای شي، چي ايران باالاخره د افغان سولې له مخالفت څخه په شا شي.
پاکستان چي اقتصادي حالت يي ډير خراب دی، په کور دننه د پښتون مېښتو ځوانانو او بلوچ بېلتون پالو له مخالفت سره مخ دی، او په دي برخه کي امريکا او انګلستان د مرستې ژمني ورسره کړي، تر څو د پاکستان مرکزي حکومت مخالفين ارام کړي.
که پاکستان د افغان سولې مخالفت کوي، نو بيا امريکا کولای شي، چي پر پاکستان د فشار له پاره د پښتون ميشتو سېمو ځوانانو او بېلتون پاله بلوچو په ځېلو کي د پاکستان تګلاره کي ورسره مرسته ونه کړي.
د هند اړوند چي د افغان سولې له مخالفت څخه لاس واخلي، يوازيني فشار د امريکا او روسيي په ګډه همکاري کيدای شي، او چين هم له هند سره پر پوله ستونزې لري، ښه داده چي ياد هيوادونه هند وهڅوي چي د افغان سولې له مخالفت څخه لاس واخلي. ولي افغان ولس هم د فشار ځيني موارد لري، که اړتيا يي ولېدل شوه، او هند خپل سولې ضد تګلارې ته دوام ورکړ، بيا ولس مجبوره کيږي، چي عکس العمل وښيي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ